

Joan Tura i Pedragosa, un alcalde molletà en temps de la Mancomunitat

La unió de les diputacions va crear sinèrgies en el desig d'autogovern dels catalans

Text: **Montserrat Tura Camafreita**

L'any 1903, el president del govern espanyol Antonio Maura va presentar un projecte per a la creació de mancomunitats municipals que els diputats de la Lliga van esmenar per fer extensiva aquesta possibilitat a les diputacions provincials que s'havien creat el 1833, quan la província va substituir les antigues vagueries. Però el debat de les mancomunitats va haver d'esperar, ja que la crisi del moviment unitari català que s'havia presentat sota el nom de Solidaritat Catalana (1908), la Setmana Tràgica (estiu 1909), la caiguda del govern Maura aquell mateix any i l'assassinat de Canalejas (1912) van ser raons suficients perquè el decret que permetia la mancomunació no fos signat fins el desembre de 1913 pel govern d'Eduardo Dato. Només les diputacions catalanes van aprofitar aquesta oportunitat i des de feia temps Catalunya sabia que si unia les quatre diputacions podria aconseguir una entitat política amb competències de govern sobre tot el territori del Principat i aquest fet va esperar tot el catalanisme polític.

Des de mitjans del segle XIX la participació política estava regida pel sufragi censatari en les eleccions municipals i en les diputats provincials. Prat de la Riba havia estat escollit per aquest sistema en el districte sisè (Granollers-Vic), ja que els districtes corresponien als partits judicials. Fins que la II República no va legislar al respecte, només votaven els contribuents, els que tenien alguna propietat que tributava, però malgrat tot les eleccions municipals eren les més representatives d'aquell context.

Joan Tura i Pedragosa, a la caseta de la vinya, a inicis del segle xx.
Foto: Arxiu família Tura.

El primer Tura que va ser alcalde

En Joan Tura i Pedragosa havia arribat a Mollet procedent de Sant Feliu de Codines quan tenia cinc anys (1865). El seu pare no era l'hereu del Mas Tura i havia decidit instal·lar-se a la plana en un moment de grans canvis. Van viure a Can Lledó, com a masovers, la masia coneguda com el "cuartelillo" per haver servit d'instal·lació militar durant la Guerra del Francès. Als 48 anys i després d'una intensa vida dedicada, en molt bona part, a combatre la plaga de la fil·loxera i els seus efectes posteriors i d'haver representat els pagesos molletans, va accedir a presentar-se representant la Lliga Regionalista d'Enric Prat de la Riba, probablement la millor Lliga recordada. Les eleccions municipals es van produir el dia 13 de novembre de 1913, i va prendre possessió del càrrec d'alcalde el dia de Cap d'Any de 1914, essent el primer dels tres Tura que fins ara hem tingut aquest honor.

Era masover, tenia molt poques peces en propietat, en un moment en què la vida pública estava regida pels grans propietaris. Malgrat això es va fer sentir en una etapa difícil per aquesta plana vallesana que s'havia omplert de vinyes, arran de la desamortització dels terrenys propietat de la Cartoixa de Montalegre. Va seguir de prop i va conèixer en directe la *Révolte des vigneronns du Midi*, a França, coneguda com la revolta dels captaires, i era plenament conscient que l'esplendor de la vinya catalana era efimera, perquè la plaga acabaria travessant els Pirineus. I si havia acabat amb el principal productor de vi del món, també arruïnaria la vida dels propietaris de monoconreu.

Aquesta era una de les raons per la qual va crear i presidir un dels sindicats agraris més importants i actius en la diversificació dels conreus, ja que la plaga avançava malgrat la dolorosa franja de seguretat que s'havia creat arrancant vinya encara sana de costat i costat dels Pirineus.

De la mà del sindicat que va promoure i presidir durant anys, en Joan Tura va insistir en la diversificació dels conreus, amb la necessitat de convertir en petits ramaders els pagesos, i plantar farratge i cereal on hi havia vinya. Amb tot, el conflicte amb la interpretació dels contractes d'arrendament dificultava aquesta necessària adaptació als nous temps. Començava la mecanització, i apareixia la primera màquina de bregar el cànem de la mà del Frederic Ros Sallent que compaginava la seva activitat agrícola amb la de propietari industrial del tèxtil.

Un gran conflicte provocat per la fil·loxera

La mort dels ceps de manera massiva, per l'acció d'un insecte d'un mil·límetre de llargada que s'alimenta de la saba de tots els ceps, va provocar una de les pitjors crisis agràries. Els grans propietaris van aprofitar per rescindir els "contractes a rabassa morta" molt abans del que fins aleshores havia estat la vida mitja de la vinya. Els Tribunals de Justícia van dictaminar a favor dels grans propietaris i van atemptar contra el que fins aleshores s'havia respectat sobre el costum, la causa externa. Van desmerèixer l'enginy i l'esforç dels vinyaters, de manera que van limitar a 50 anys el contracte i van sembrar la llavor d'un gran conflicte. Això va provocar el naixement de l'organització més poderosa de reivindicació agrària, la Unió de Rabassaires (1922), sorgida com a Federació de Sindicats.

Un masover amb coratge

Així doncs, eren temps de treball al camp i a la fàbrica per a poder sobreviure. Mollet tenia aigua i comunicacions per carretera i per tren i vivia l'aparició de can Fabregàs, la Teneria Moderna Franco-Espanyola, can Mulà ...

Durant un temps, un masover amb coratge va participar activament en els debats i organitzacions dels propietaris agrícoles i plegats van ser protagonistes de la primera mecanització de les feines del camp: Joan Tura Pedragosa, el meu besavi,

conscient de la seva condició de petit propietari i masover de Can Lledó. Era conegut com "el Pinyonaire" perquè ajudava en les feines de gestió del bosc del Mas de Sant Feliu de Codines, d'on era originari i on abastava pinyes per posar pinyons al mercat en totes les seves modalitats possibles (amb esclòfia, sense esclòfia, torrats, pelats, garapinyats.....) Va participar activament en aquelles qüestions que creia positives pels treballadors de la terra i petits propietaris i va tenir un paper destacat en la creació de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Mollet, com a Caixa de previsió, del Centre Mutual de Sant Isidre i del Sindicat Agrari de Mollet (1907), de gran reconeixement a Catalunya. Va ser el primer masover, i quasi l'únic, que van permetre que tingués càrrecs en els òrgans de direcció de les organitzacions de propietaris agrícoles com ara la Cambra Agrària Oficial del Vallès (CAOV), que Jordi Planas i Maresma descriu perfectament en la seva tesi doctoral.

Les Corporacions Municipals que es van constituir el Cap d'Any d'ara fa cent anys van constituir les Diputacions que en agrupar-se van crear la Mancomunitat de Catalunya, es a dir, el primer govern que abastava tot el territori català, un fet que no es produïa des de 1714. Va ser aquest projecte de crear

la Mancomunitat i el discurs social d'Enric Prat de la Riba el que va animar el meu besavi, Joan Tura Pedragosa, a concórrer a les eleccions, unes eleccions que va guanyar folgadoament, tot i les limitacions de representativitat democràtica de l'època.

Temps de la Mancomunitat

La Mancomunitat es va constituir el 6 d'abril de 1914. Les seves prioritats van ser l'educació, la cultura, la formació dels aprenents, els camins i ponts, la beneficència pública com a precursora dels programes d'assistència social i de salut, l'impuls del coneixement científic, les escoles i el coneixement en general, la normalització de la llengua catalana amb el seu primer diccionari, així com comunicar el territori amb telefonia i carreteres i la política agrària. Segurament, aquest va ser el període de major reconeixement públic i institucional dels homes de la Lliga Regionalista, encara que mai van poder fer-se oblidar la seva actitud reaccionària durant els fets de 1907 que van culminar amb la Setmana Tràgica. Uns fets dels quals es va responsabilitzar dos anys més tard al pedagog Francesc Ferrer i Guàrdia, creador de l'Escola Moderna lliurepensadora i coeducadora, que va ser executat després d'un procés ple d'arbitrarie-

A la imatge Joan Tura, a la plaça de Mollet en l'acte en què se li va atorgar la Medalla del Somatent, a inicis del anys vint. Foto: Arxiu família Tura.

tats el 13 d'octubre de 1909 a Montjuic, sense que s'hagi demostrat mai cap relació amb els fets pretesament jutjats.

Malgrat tot, el període de la Mancomunitat esdevé un temps esclatant de recuperació del sentiment nacional i de demostració que una acció de govern des de Catalunya podia fer que la llengua catalana comencés un interessant procés de recuperació de la seva oficialitat, i tota el que es referia a la cultura i a l'ensenyament prenia una importància mai coneguda fins aleshores. D'aquell impuls cultural en va néixer el projecte de construir els Col·legis Nous de Mollet del Vallès i el pont sobre el Besòs que millorava les comunicacions amb Martorelles, Sant Fost i Badalona.

Però des del punt de vista local, és en el període que Joan Tura Pedragosa ocupa la màxima representació municipal que es produeixen els grans desencontres amb els grans propietaris agrícoles, especialment amb Frederic Ros Sallent, que sempre va intentar influir en les decisions municipals. Com que no va voler ser un alcalde servil als interessos dels grans propietaris va renunciar a l'alcaldia un any i mig després de prendre possessió (3 de juny de 1915).

El Cap d'any de fa cent anys no pot passar desapercebut en el meu pensar. Les dates nadalenques a can Lledó i més tard a can Pinyonaire sempre han fet olor de resina de pi i de bosc perquè els porxos eren plens de pinyes, aquesta olor que ens ha acompanyat tots els nadals.

És molt més conegut el meu avi perquè el seu temps de dedicació pública va coincidir amb la II República i la Guerra Civil i va patir conseqüències terribles pel seu compromís democràtic i progressista. Això no treu, però, que us parli del meu besavi, un home valent, de mirada oberta, avançat als seus temps, inquiet per conèixer, que no va abaixar mai el cap. El seu sentit d'ordre, rectitud i justícia el va portar a ser sometent fins als darrers dies de la seva vida (1930).

La Mancomunitat no va ostentar mai poder legislatiu o executiu, era tan sols una descentralització administrativa,

però tenia les ganes i el coratge d'homes que volien recuperar la capacitat de prendre decisions des de Catalunya mateix. Gràcies a l'empenta d'homes com Joan Tura Pedragosa, de la lloança dels plantejaments d'ambició de país que van fer-ne els intel·lectuals, es va produir una gran modernització en els telèfons, la cartografia, la geologia, les biblioteques, el ferrocarril, la formació professional... Sobretot, però, en la mentalitat col·lectiva que per primera vegada va creure que podia recuperar l'autogovern.

Montserrat Tura Camafreita és metgessa. Ha estat alcaldessa de Mollet del Vallès i Consellera del Govern de la Generalitat de Catalunya.